

HARRY SALONAHO

Förändringsbehov i Finlands arbetslagstiftning och arbetsmarknadsmekanismer

Helsingfors: Skrifter utgivna vid Svenska handelshögskolan, nr 292, 2015

Reinhold Fahlbeck

Under rubriken ”Permafrost” diskuterar tidskriften *The Economist* den 6 februari 2016 ”Finland’s economic winter” och hur ”The euro zone’s only Nordic member struggles to thaw its economy”. Artikeln illustreras med en isbrytare som kämpar sig fram genom till synes ogenomtränglig is. Hur kampen kan föras på ett område för att tina upp denna ekonomi är ämnet för en avhandling ventilerad i december 2015 vid Svenska handelshögskolan i Finland, Hanken: *Förändringsbehov i Finlands arbetslagstiftning och arbetsmarknadsmekanismer*.

Avhandlingsförfattaren Harry Salonaho deklarerar friskt att hans syfte med avhandlingen är ”att presentera och diskutera vilka förändringsbehov som kunde tänkas finnas i Finlands arbets- och arbetsmarknadsmekanismer” (s 3). Salonaho nöjer sig emellertid inte med den anspråklösa rollen att blott presentera och diskutera. Han framför förslag. Han hävdar att Finland ”är i behov av en paradigmväxel i arbetsmarknadspolitiken. Med detta avses att arbetsmarknadsparterna måste acceptera att arbetslagstiftningen och arbetsmarknadsutymerna är en viktig beståndsdel i landets konkurrenskraft och att förändringar som görs borde främst tjäna ändamålet att befrämja sysselsättningen, förbättra företagets konkurrenskraft och trygga välfärdssamhällets fortbestånd” (s 256). Salonaho framför bestämda förslag för att få till stånd ett sådant paradigmskifte. Förslagen framförs stundom i mycket bestämd form. Man kan rentav tala om att Salonaho läser upprorslagen för adressaterna (t ex kapitel 6). Adressater är i första hand lagstiftaren i Finland men i andra hand regeringen, arbetsdomstolen och de kollektivavtalslutande arbetsmarknadsparterna.

FÖRFATTARE

Reinhold Fahlbeck, professor emeritus, Juridiska fakulteten, Lunds universitet
Reinhold.Fahlbeck@jur.lu.se

RECESSION

Detta är ett märkligt program för en doktorsavhandling och ger upphov till frågor av olika art. En är vetenskapsteoretisk: Kan en avhandling som syftar till att framlägga förslag utgöra vetenskap? Den frågan diskuteras inte här.¹ En annan är om en avhandlingsförfattare är kompetent och lämpad att påtaga sig ett sådant program. I det hänseendet kan sägas att Salonaho är en man i den yngre pensionärsåldern med ett livslångt yrkesliv i företagsledande positioner. Kompetens, erfarenhet och överblick kan sålunda finnas. Svaret på följdfrågan huruvida opartiskhet kan finnas hos en sådan författare blir efter studium av boken att så faktiskt är fallet. Dom faller hård över bägge partssidor, liksom över samhället som den tredje aktören i den finska modellen, och förslagen är synnerligen beska för alla tre aktörerna.

Salonaho gör inte anspråk på att framlägga ”en djupgående, detaljerad juridisk analys av” gällande rätt (s 5), inte ”en rättsdogmatisk utan en helhetsbedömning av vilka premisser i arbetslagstiftningen som kunde tänkas ändras” (s 213). Förslagen innefattar ett omfattande och delvis genomgripande lagstiftningsprogram.

I avhandlingen står det finska näringslivets internationella konkurrenskraft i centrum. Det arbetsrättsliga regelsystemet betraktas som en komponent i denna konkurrenskraft och ”arbetsrätten bör vara instrumentalistisk och anpassa sig till samhällets [...] förändrade krav” (s 6). Författaren säger sig inte gå så långt som att tilldela ”arbetsrätten en primär roll i näringslivet” (s 7) men ”arbetsmarknads-kutymerna är en viktig beståndsdel i landets konkurrenskraft” (s 256). Avhandlingen ger dock snarast intrycket att dessa kutymer uppfattas ha en primär roll i den institutionella ramen. Författaren visar nämligen att ”effektiviteten i arbeidskraftsfrågor” i Finland, det vill säga den institutionella ramen, placerar sig lägre ”än den totala konkurrenskraften gör” (s 2).

Avhandlingen bygger i detta hänseende på konkurrensmätningar gjorda av två från varandra fristående organ, International Institute for Management Development (IMD) och World Economic Forum (WEF). De publicerar bägge årliga rapporter. I till exempel WEF:s rapport 2014-15 har Finland plats 4 i den globala konkurrensrangordningen men endast plats 23 i arbetsmarknadsfrågor (*labour efficiency*). Som jämförelse låg Sverige på plats 10 i den globala rangordningen men endast på plats 20 i arbetsmarknadsfrågor och Tyskland hade placeringarna 5 respektive 35. Författarens slutsats är ”att effektiviteten i arbetsfrågor i alla de tre länderna placerar sig lägre än den totala konkurrenskraften gör” (s 2).

För att kunna ge adekvata förslag till förändringar använder sig Salonaho av material av tre olika karaktärer. För det första görs en komparativ analys av arbetsmarknadsmekanismerna i fyra hänseenden i Tyskland, Sverige och Finland, nämligen medbestämmande, permitteringar och uppsägningar, utrymmet för

¹ Se min artikel Kan forskning ske de lege ferenda? Några ord om vetenskap och den lag som bör gälla, *Juridisk Tidskrift* 2016-17 nr 2, s 526.

avtal genom kollektivavtal samt stridsåtgärder och förlikning. För det andra analyseras samtliga domar i den finska arbetsdomstolen under fyra år på 2000-talet. För det tredje genomförs en omfattande intervjuundersökning med sammanlagt 24 personer, nio vardera representerade arbetsgivar- respektive arbetstagar sidan och sex ”specialister”. De intervjuade på arbetstagar sidan representerade ”ett brett spektrum av arbetstagar nas organisationer såväl på centralförbunds-, förbunds- och lokal nivå, och representerar också en stor majoritet av alla arbetstagar e på den privata sektorn” (s 129). De intervjuade på arbetsgivar sidan representerade ”en stor majoritet av alla arbetsgivar e på den privata sektorn” (s 129). Av specialis- terna var två arbetsrättsprofessorer, två riks förlikningsmän, en före detta president för arbetsdomstolen och en person regeringsråd i arbets- och näringsministeriet. De intervjuade fick 18 förändringsrelaterade frågor, alla rörande centrala inslag i arbetsmarknadsregleringen. De intervjuade ombads gradera förändringsbehovet på en femgradig skala. Dessutom fick deltagarna en tilläggsfråga ”där de ombads att i viktighetsordning lista fem områden där de ansåg de största reformbehoven föreligga” (s 132), även här med svaren graderade på en femgradig skala.

Bearbetningen av detta mycket omfattande material sker med stor energi och inlevelse. Salonaho resonerar fortlöpande om det som framkommer i materialet. Utförliga och nyanserade analyser görs av centrala moment i Finlands arbets- marknadsmekanismer (eller *industrial relations*, en term som Salonaho nämner men inte använder). Även detta sker med stor energi och inlevelse.

Materialet belyser ingående och på djupet motsättningar mellan parterna. Det som framkommer är måhända i det stora hela inte överraskande. Det märkliga och värdefulla med avhandlingen är emellertid att med stor noggrannhet och precision få motsättningar och divergerande synsätt detaljerat blottlagda. Man kan rentav tala om en detaljerad anatomisk undersökning av den del av samhällskrop- pen som arbetsmarknadsrelationerna utgör.

I sin tur bör denna undersökning i hög grad öka möjligheterna att åstadkom- ma det som avhandlingen syftar till, nämligen att få till stånd förändringar i ”den finska arbetsmarknadsmodellen” som kan förbättra den internationella konkur- renskraften och därmed i förlängningen Finlands ekonomiska situation. Detta är för övrigt ett arbete som pågår med stor intensitet i skrivande stund (oktober 2016) i trepartssamverkan mellan arbetsmarknadsparterna och samhället. Föga förvånande för den som studerat Salonaho syftar förhandlingarna till att ge inne- håll åt ett konkurrenskraftsavtal som parterna enats om. Det ska ersätta det som tidigare kallades samhällsfördraget.

Ur svensk synvinkel skulle det förvisso vara värdefullt och i hög grad intressant att få en motsvarande studie genomförd. Den inledningsvis berörda analysen i *The Economist* visar visserligen att behovet av förändring är betydligt lägre i Sverige än i Finland. Den låga plats i rangordningen som den svenska arbetsmarknads-

modellen får i jämförande internationell konkurrensmätning i förhållande till vår totala rangordning pekar emellertid på att situationen även i Sverige skulle kunna förbättras genom strukturella förändringar av ”den svenska modellen” avseende arbetsmarknadsrelationerna.